

Lapkové u Meziměstí

(aneb Holubi večer už nelétají)

Mezi Meziměstím a Starostínem se dodnes zachovala část staré cesty lemovaná stromy, z nichž mnoho ještě stojí. Cesta vedla severněji od té dnešní, vlastně po hřebeni kopce mezi Meziměstím, Vižňovem a Starostínem, a právě stoupání do kopce bylo možná příčinou, proč cesta přestala být časem používaná. Zbyla po ní ještě jedna památka, k níž se vztahuje naše pověst. Je to kříž stojící odedávna na bývalém rozcestí na vrcholu stoupání. Odtud se mohlo pokračovat dál na Starostín, nebo se dát doprava na Vižňov.

Když v dávných dobách jezdily po této cestě povozy, koně do kopce zpomalovali. To se velmi zamlouvalo lapkům, kteří se v těch místech usadili. Jednou tuď jel forman s těžkým nákladem, a protože zákazník mu slíbil slušnou odměnu, neodmítl větší váhu, než jakou běžně vozil. Jeho koně zabírali do kopce jen velmi ztěžka, ale forman na to příliš nedbal. Ani to nevnímal, šel zadumaný, protože měl starosti se ženou, která stonala, a on počítal, zda budou vydělané peníze stačit na její léčbu.

Najednou, těsně před vrcholem stoupání, ho z myšlenek vytrhlo zavrkání holuba. Bylo podezřelé, vždyť už byl večer, a to holubi nelétají. Podivil se ještě víc, když se podobný zvuk ozval i z druhé strany. Začal tušit něco nekalého, a proto pobídl spřežení, aby vůz byl brzy nahoře. Ale nebylo to nic platné - z obou stran se začali sbíhat lapkové a věšeli se na koně, aby je zastavili, jiní se vrhli na vůz a další na formana.

Ten byl tak zoufalý, že se začal modlit. Nejprve k Panně Marii, ale nakonec k samotnému Pánubohu. Pak řekl: "Bože, jestli mě zachrániš, nechám k tvé slávě postavit na rozcestí kříž!"

Stalo se něco neuvěřitelného. Jeho unavení koně, kteří se ještě před chvílí sotva vlekli, náhle zabrali a vyrazili vpřed, jako by byli taženi neznámou silou. Ještě že forman stačil naskočit. Při té rychlosti postupně setřásl všechny lapky a svůj úprk skončili až před první starostínskou chalupou. Tam je forman nechal stát a zverboval místní chlapy, aby se s ním vrátili za lupiči. Ti však na nic nečekali a dávno práskli do bot.

Když se forman vrátil ke svým koním, byli to zase jeho staří dobří tahouni, pomalí, ale spolehliví. Na svůj slib, vyřčený v nejvyšší nouzi, však nezapomněl, a zanedlouho nechal přislíbený kříž na rozcestí vybudovat.

Vysvětlivky

- V pověsti je popisována cesta vedoucí nad Meziměstím směrem k severu, ze které se zanedlouho může pokračovat směrem vlevo na Starostín, nebo vpravo do Vižňova. I když se dnes v místě bývalé cesty nacházejí políčka, přesto se ráz cesty zachoval díky vysázené aleji stromů, která bývalou cestu před křížem i za křížem lemuje. Na mapách bývalou cestu z Meziměstí do Starostína, lemovanou stromy, na běžné turistické mapě nespátříte (níže jsem ji doplnil pomocí šipek), ale když přepnete na letecký pohled, pak je stará cesta lemovaná stromy viditelná snadno, přičemž silnice po levé straně vede do Starostína, a silnice po pravé straně vede nahoru do Vižňova...

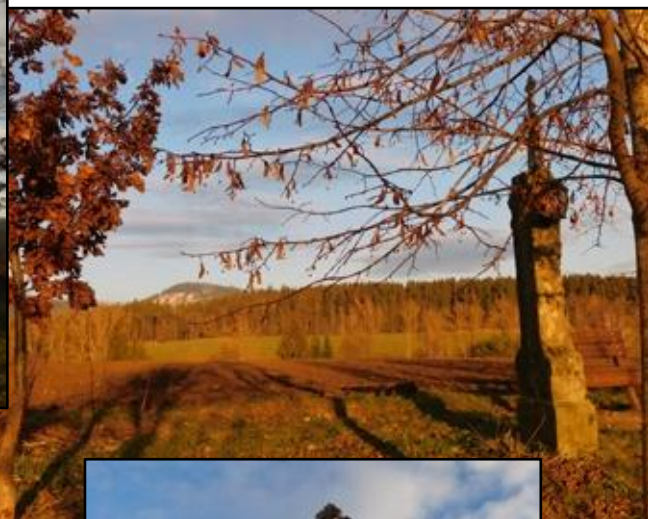
<https://mapy.cz/turisticka?l=0&x=16.2387079&y=50.6312571&z=16&base=ophoto>

- Pověst praví o stoupání, které podle mapy nebylo sice velké, ale valachům s naloženým žebříňákem to určitě dalo zabrat. Nadmořská výška při výjezdu z Meziměstí je 440 m n/m, zatímco u kříže 460 m n/m, jde tedy o převýšení 20 m, ovšem na vzdálenosti pouhých 600 m. Dnes bychom řekli mírné stoupání, ale s nákladem na korbě to určitě nebyl cval ani pokus.
- Když jel někdo s koňmi, tak za císaře pána dostával takový člověk různá pojmenování podle toho, co vezl, či koho vezl. Osoba, která řídila povoz tažený koňmi (nebo hospodářskými zvířaty), byla od základu slova povoz nazývána obecně vozka, a to bez ohledu na to, zda seděl na voze na kozlíku nebo kráčel vedle povozu. Dalším pojmenováním pro člověka, který takto řídil z vozu či z kočáru (který vezl pasažéry) koně, jemu se říkalo kočí. Pokud se ale takový kočár objevil na sportovních závodech a soutěžích, pak se jeho řídicí osoba nazývala vozataj. A pokud šlo o poštovní dostavník, pak se onen člověk nazýval postillion. Když ale takový člověk vezl povoz (žebříňák) s těžkým nákladem, pak se mu říkalo forman, a o takovém člověku je řeč v naší pověsti. Náš forman tedy do stoupání šel vedle plahočících se koníků s nákladem na povozu.
- Za feudalismu se kříže, křížky a sloupky stavěly za různým účelem či z různých důvodů. Pokusme se o jednoduchý přehled.
 - a/ Boží muka - symbolicky představují sloup, ke kterému dal Pilát Pontský přivázat Ježíše při bičování. Mívá tři části, hranolový podstavec, sloup s patkou, a hlavice s výklenkem nahoře zakončená křížkem.
 - b/ Smírčí kříž - dostal za trest uhradit a nechat postavit na místě zločinu provinilec, jako omluvu poškozenému nebo pozůstalým. Často na nich bývá letopočet události nebo znak důvodu úmrtí (sekyra, nůž, meč).
 - c/ Dřevěný kříž - býval velký a často míval plechovou siluetu Krista s nadpisem INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum - Ježíš Nazaretský Král Židů). Stavěly se na okraji vsí, aby obec ukázala, že v ní převládá katolická víra.

d/ Kamenné kříže u cest - nechávali většinou zhotovit lidé z vděčnosti (třeba za uzdravení, záchranu života v daném místě nebo jako symbol jejich víry). A toto je přesně případ z uvedené pověsti. Když přijdete dnes ke křížku z této pověsti (mimochodem je velmi zachovalý, a je od něj nádherná vyhlídka do okolní krajiny), tak na jeho podstavci lze vyčíst vytesaný rok 1781 (pokud dobře vidím), což bude zároveň zřejmě rok, kdy se odehrála událost v pověsti, pokud je na tomto šprochu pravdy trochu.

- Lapka, je kdysi používané pojmenování pro prachobyčejné lupiče a loupežníky. Slovo samotné má původ ze staroslovanského slovesa lapati, tedy něco vzít.

o stránku výše podstavec křížku s
nápisem A.D. 1781 (Léta Páně 1781) a
kříž s lucerničkou (která není původní)

vyhlídka od křížku na Ruprechtický
špičák (881 m n/m plus rozhledna),
nejvyšší horu dnešního Broumovska

vpravo vyhlídka na Kostel sv. Anny ve Vižňově (z roku 1728)

dole panoramatický pohled od křížku na Javoří hory

Milan Škoda (19. 12. 2023)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.9862/>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda